

podlago za sporazum, a bilo je vse zaman, ker je stalo učiteljstvo na stališču, da se okorišča s pomočjo ene ali druge stranke na škodo svojih stanovskih tovarišev.

Ko se je v zadnjem času obojestransko uvidelo to zlo, ki preti stanu in pod najlepšim utisom stanovske zavesti slovenskega učiteljstva (Prestop Slomškove zveze v UJU) se je začelo govoriti ponovno o sporazumu. V »Hrvatskem učitelju« je izšlo nekaj člankov o tem vprašanju. To je dalo povod predsedniku UJU, da je po odobritvi Glavnega odbora stopil v stik s predstavnikoma Saveza, radi česar je bila sklicana v gornjem omenjeni konferenca S. H. U. D.

Pisec smatra prvi korak Saveza po konferenci za pogrešen in ravno tako je pogrešno, da skuša predsednik Saveza potom strankarskih eksponentov vplivati na sporazum. O resoluciji pravi, da je taka, kot bi jo sprejemali ljudje, ki se jim noče sporazuma in da z njo stvar le zavlačujejo v nadi, da se spremenijo politične razmere.

Kako neresno mislijo je razvidno iz teh dejstev. Od nas zahtevajo ukinjenje zabrane (a nikdo jim ne zabranjuje sestankov), od nas zahtevajo imovino, a o »Hrvatskem učitelju« trdijo, da ni niti v naših, niti v njihovih rokah ter propada. Zahtevajo od nas častno pot, kot bi jim mi predlagali nečastno. Zahtevajo »ravnopravno razgovorjanje z nami ter da mi z 12—14.000 člani sprejmemo vse, kar oni hočejo.

Po temeljitem pretresu resolucije pozivlja pisec vse učitelje, ki želijo dobro stanu, naj vstopijo v skupne vrste in tamkaj koristijo s svojim delovanjem skupno. Egoizem mora pasti, če danes ne pa jutri, učiteljski stan pa mora zmagati s svojim delom in s svojo slovo.

Temu je sledil poloficielen odgovor »Narodne Prosvete« na resolucijo S. H. U. D., ki jo prinašamo v celoti na prvi strani lista, ki se glasi:

Točka I. se sprejme s posebno simpatijo. K točki II. pravi, da se je učiteljstvo kraljevine SHS že sporazumelo. UJU ima svoja pravila, kdor se ni član UJU, naj pristopi kot predvidevajo pravila. Drugega sporazuma ne more biti. O policijski zabrani naj se pri tem ne govori. Vprašanje imovine je pa rešil pristojni forum. Točka III. Kako naj se pristopa v UJU je postranska stvar — najbolje bi bilo, da pristopijo vsi člani Saveza naenkrat. Točka IV. nima za nas nikake važnosti. K točki V. pa pripominja: »Mi, ki visoko cenimo pojam svobodne volje in spoštujemo zavest o veliki potrebi edinstvene in močne učiteljske organizacije, nimamo drugega načina, kakor da moralno vplivamo na tovariše(ice), da stopijo v naše skupno kolo in se radi tega absolutno ne strinjamo s tonom (obsoja se) v 5. točki resolucije. Nasprotno, odpravimo vsako dejanje vsakega poedinca, ki pomaga krepiti našo zajednico. Nadalje odgovarja tudi »Narodna Prosveta« g. Tomašiču na vprašanje, če želi UJU razgovorjati s S. H. U. D. kot ravnopravno organizacijo in pripominja, da organizacija malega dela učiteljstva, ki je včlanjeno v Savez (približno 4—500 članov, prip. ured.) ne more biti ravnopravna z velikim Udruženjem Jugoslovenskega Učiteljstva.

Med tem se je pa razširilo gibanje po okrožjih. Objavljamo dvojce poročil, iz katerih je razvidna smer gibanja.

»Hrvatski Učitelj« je poročal pod naslovom: »Razmere hrvatskega učiteljstva« sledeče:

Skupščina učiteljskega društva za Zagreb in okolice se je vršila dne 18. junija 1927. Obe skupini sta bili pripravljene na borbo, kar se vidi iz tega, da sta bili obe kandidatski listi pripravljene. Udeležencev je bilo na skupščini 177 in je dobila lista Nemet-Pilek, ki je za sporazum vsega učiteljstva Jugoslavije, 45 glasov, a druga lista, ki se protivi sporazumu in hoče še nadalje ostati izven skupne stanovske organizacije, pa je dobila 127 glasov in s tem tudi večino v društvu samem.

Ob izvolitvi je novi predsednik Majer končal svoj govor z besedami: »Sve za Boga i Hrvatsku«, a manjšina je mnenja,

da je treba delovati v smislu stanovske enotnosti: »Sve za život, procvit i slogu staleža«.

Pripomniti je še potrebno, da je list »Hrvatski učitelj« v rokah skupine, ki je za sporazum in se je nadejati od te strani nadaljnega delovanja v smislu enotne učiteljske stanovske organizacije Jugoslavije.

»Narodna Prosveta« je poročala o drugem zborovanju sledeče: Na redni skupščini Učiteljskega društva za Varaždin je poročal predsednik zagrebskega učiteljskega društva »Jedinstva« g. Vereš, v kakem stadiju se nahajajo pogajanja za zblizanje učiteljstva »Saveza hrv. učit. društva« (S. H. U. D.) in UJU. On pravi, da se sme s sigurnostjo pričakovati, da bo v doglednem času prišlo do sporazuma. Pripominja pa, da je glavna zapreka tega zblizanja oseba bivšega predsednika S. H. U. D. g. Ivana Tomašiča, ki mu osebna ambicija in mržnja do UJU ne dopušta, da bi se z nami bratovsko združil. Ta njegova nestrpnost je kriva, da »Hrv. učit. dom« v Zagrebu propada ker se ne popravlja in da so v »Učit. konvikt« nastanjeni privatniki za bagatelno najemnino, namesto da stanujejo v njem otroci učiteljstva, ki študirajo v Zagrebu. Z ozirom na ta dejstva je predlagal g. Vereš, da se pošlje g. ministrskemu predsedniku brzojavka sledeče vsebine: Današnja letna skupščina Učiteljskega društva za Varaždin in sreze Varaždin, Ivaneč in Novimarof, kot predstavnik večine tukajšnjega učiteljstva protestira proti neresničnemu razlaganju odnošajev med hrvatskim učiteljstvom po Ivanu Tomašiču in tovariših in njihovemu nelegitimnemu postopanju s Savezom hrv. učit. društev in njegovo imovino, ker je ta Savez na svojih skupščinah 1. 1921. popolnoma legalno likvidiral in so njegova društva pristopila v UJU, vsled česar Savez od tega časa ne obstaja niti de jure, niti de facto, pa zato zanj ne more obstojati nikak zabrana. Prosi se uvaževati upravičene interese UJU in odbiti omenjene nelegalne zahteve napram Udruženju.

Učiteljstvo izven UJU je delovalo na to, da pride do skupščine SHUD.

Po šestih letih se je vršila dne 29. avgusta VIII. glavna skupščina S. H. U. D., ki ji je prisostvovalo okoli 700 učiteljev in učiteljic. Najvažnejši del skupščine je bilo poročilo predsednika Tomašiča na delegaciji o likvidaciji spora nastalega med učiteljstvom. Tomašič je izjavil: Savez je uspešno deloval do leta 1918. Sedaj bo potrebno spremeniti pravila, to pa iz več razlogov, izmed katerih je eden tudi ta, ker se končno mora likvidirati spor z UJU. Sedaj se bode mogla ta akcija izvesti, ker je prosvetno ministrstvo priznalo pravico obstoja Savezu in pa pravico do premoženja. Sedaj se bode mogla razgovorjati S. H. U. D. in UJU kot enakopravna faktoria. V tem vprašanju mora delegatska skupščina principialno sklepati in sklep sporočiti glavni skupščini. Na poedina vprašanja je dal g. Tomašič potrebna pojasnila glede ureditve odnošajev in likvidacije spora med S. H. U. D. in UJU. Po njegovem mnenju bi se morali voditi razgovori na ta način, da bi S. H. U. D. in UJU imenovala po nekaj svojih članov, ki bi naj razčistili razmere med učiteljstvom. Ko bi se stvar razčistila in bi bila o zadevi preko Saveza obveščena učiteljska društva, tedaj bi sprejela skupščina stavljen je predlog. Ko bi bilo to urejeno od strani S. H. U. D. in UJU, tedaj bi se mogla ustanoviti skupna stanovska organizacija učiteljstva SHS.

Dne 30. avgusta se je vršila glavna skupščina, ki so ji prisostvovali zastopniki raznih hrvatskih društev. Na tej skupščini je bil izvoljen odbor s predsednikom Tomašičem s 651 glasovi, med tem ko je lista dr. Čajkoveca dobila le 41 glasov. (Po »Novosti«).

Na drugem mestu prinašamo poročilo o ugodni preukrenitvi vprašanja zblizanja hrvatskega učiteljstva in izravnavi spora. Pri količkah strpljivih pogajanjih je gotovo, da bo hrvatsko učiteljstvo organizirano v enotni stanovski organizaciji, ki bo lahko klubovala vsaki situaciji in zahtevala, da se jo upošteva pri vsakem položaju.

in uredb. — Prepričani smo, da delo, ki ga je izvršila te dni Zveza državnih nameščencev, ni majhno in je temelj za ureditev uradniškega vprašanja pri nas preko katerega ne bo mogla iti vlada v bodočnosti ter je program vsega državnega uslužbenstva za skupno borbo glede izboljšanja našega socialnega položaja.

Minister prosvete o izmeni uradniškega zakona. Ko je 7. t. m. bil Izvršni odbor UJU pri g. ministru prosvete, je tov. Petrovič, predsednik UJU pojasnil, kako je celokupno učiteljstvo soglasno obsodilo uredbo o spremembi uradniškega zakona, ki izenačuje učitelje s III. kategorijo, jim odvzema I. grupo II. kat. in prva tri leta službe ter raztegne službovanje na 35, odtodna na 38 let, namesto da ostane 32-letno službovanje po specialnem zakonu in 15% dožklada. G. minister je povdarjal, da so te odredbe težke in nedostojne učiteljstva ter je izjavil, da je določil komisijo, v kateri so tudi predstavniki učiteljstva, in ji naročil, da mora odkloniti te slabe strani uredbe in zadovoljiti učiteljstvo s pravicami, ki so jih imeli do sedaj. On je uverjen, da bodo predlogi komisije sprejeti, a sam bode ukrenil vse, da se učiteljstvu ne odvzame nobena dosedanja pravica.

Deputacija UJU pri ministrih. Izvršni odbor UJU je šel korporativno k ministrom prosvete dr. Kumanudiju, pravde Duš. Subotiću in financ Bogd. Markoviću, kjer je protestiral proti revizijskemu projektu uradniškega zakona in predložil zahteve učiteljstva.

Komisija za uredbo o uradniškem zakonu deluje, neprestano v prosvetnem ministrstvu in je že z delom pri koncu. Kot se je izvedelo so vsi člani komisije na strani učiteljstva in radi tega se smemo nadejati dobrega izida tega dela. Rezultat bode objavljen, ko komisija konča svoje delo.

Uredba o spremembi uradniškega zakona. Resolucijo beograjskega učiteljskega protestnega shoda proti uredbi o spremembi uradniškega zakona z dne 28. septembra t. l. je oddal predsednik shoda g. M. Rabrenović ministru prosvete, a ta jo je izročil delegatu prosvetnega ministrstva, ki deluje v komisiji za revizijo zakona v ministrstvu pravde.

Posebna izdaja »Narodne Prosvete«, ki je izšla 29. septembra t. l., obravnava zgolj zadevo revizije uradniškega zakona ter prinaša tudi pripombe in predloge UJU k izmeni uradniškega zakona.

Protestni shod beograjskega učiteljstva prot. novi uredbi o spremembi uradniškega zakona se je vršil 27. septembra t. l. v Beogradu v šoli pri Saborni cerkvi. Na shodu je bil enodušno obsojen novi predlog za uredbo o spremembah uradniškega zakona.

Resolucija beograjskega učiteljstva, ki je bila sprejeta na protestnem shodu dne 27. septembra, prinaša »Narodna Prosveta«, številka 74. z dne 2. oktobra 1927. Resolucija se v glavnem sklada z resolucijo, ki jo je sprejel širji svet UJU pov. Ljubljana na svoji seji dne 2. oktobra in ki je bila objavljena v prejšnji številki »Učit. Tovarisa«.

Protestna skupščina učiteljstva iz Dalmacije proti uredbi o spremembi uradniškega zakona se je vršila dne 2. oktobra v Splitu. Resolucija sprejeta na tej skupščini zahteva razveljavljenje te uredbe in ohranitev vseh za učiteljstvo po zakonu pridobljenih pravic. V resoluciji je tudi protest proti razveljavljanju zakonov z uredbami.

Tudi hrvatsko učiteljstvo je protestiralo na svojih zborovanjih proti novi uredbi uradniškega zakona ter je imelo v to svrhu protestno zborovanje v Zagrebu.

Uredba o reviziji uradniškega zakona. Stanovsko glasilo poštne organizacije »Poštni glasnik« št. 19. od 1. oktobra 1927 prinaša v originalu celotni osnutek uredbe o reviziji uradniškega zakona, kateri osnutek je predložila vladi komisija za revizijo uradniškega zakona. Organizacija in posamezniki, ki se zanimajo za ta osnutek, lahko naroče to številko lista pri upravi »Poštnega glasnika« v Ljubljani. Za organizacije, ki so včlanjene v Zvezi državnih nameščencev v Ljubljani, stane vsak izvod 1 Din, za ostale organizacije in za posameznike pa 2 Din.

Protesti poverjenosti Ljubljana proti predlogu za revizijo uradniškega zakona. Poverjenosti je razposlalo protestno resolucijo Izvršnemu odboru UJU, Cin. Sav., Zvezi drž. nam. za Slovenijo, centralni komisiji, komisiji v prosv. ministrstvu, članom komisije, ministrstvu prosvete i. dr., vsem klubom, vsem slovenskim poslancem, važnejšim listom in drugim odločilnim faktorjem.

Obširen elaborat in predloge za revizijo uradniškega zakona je izdelala »Zveza državnih nameščencev za Slovenijo«, ki si je osvojila vse predloge poverjenosti UJU Ljubljana. Zveza je dostavila svoje predloge Cin. Savezu in vsem komisijam v ministrstvih. Energično deluje na tem, da se prepreči okrnjenje dosedanjih pravic uradništvu.

Protestne brzojavke sledeče vsebine: »Učiteljsko društvo protestira v imenu svojega članstva proti nameri ukinitve pravic učiteljstva pri izmeni uradniškega zakona, predvsem, da se mu ne ukine pravica napredovanja v prvo grupo položajne plače in se mu ne štejejo tudi službena leta pred 21 letom v penzijo. Uvrstitev meščanskošolskega učiteljstva in nadzornikov naj se uredi s posebnim dodatkom, a ne na račun znižanja dosedanjih pravic osnovnošolskemu učiteljstvu.« so poslala na ministrstvo prosvete in na Izvršni odbor UJU v Beogradu sledeča učiteljska društva: Brežice, Celje, Črnomelj, Dolnja Lendava, Gornji grad, Gornja Rad-

gona, Kamnik, Kočevje, Kozje, Kranj, Krško, Lasko, Litija, Ljubljana-mesto, Ljubljana-okolica, Maribor-mesto, Maribor-okolica, Mežica, Novo mesto, Slovenjgradec, Šoštanj, Savinjsko in Smarsko-rogaško.

Protesti učiteljstva iz vse države. Na ministrstvo prosvete in na Izvršni odbor UJU prihajajo neprestano protestne brzojavke proti nameravanim spremembam uradniškega zakona. Dosedaj so poslala poleg slovenskih še sledeča učiteljska društva protestne brzojavke: Dubrovnik, Stip, Hvar, Vladimirci, Šibenik, Preko, Kutina, Split, Kočane, Berane, Makarska, Opuzen in še mnoga druga društva.

Centralna komisija za uredbo o uradniškem zakonu je razpuščena, ker obstoji v ministrstvu pravde stalna komisija za spremembe in dopolnitve uradniškega zakona.

VPRASHANJE KURIVA IN STANOVANJA.

Vprašanje kuriva in stanovanja. Kakor smo informirani, je večina krajevnih šolskih odborov ugodno razpoložena glede kuriva za šolske upravitelje po zadnji uredbi. Težja je izvedba po zadnji stilizaciji čl. 7. f uredbe. Oblastni šolski odbor je v tej zadevi stavil vprašanje na velikega župana. Pravniki pri velikem županstvu stoji na stališču, da pripada vsemu učiteljstvu odškodnina za stanovanje in kurivo, po čl. 33. zakona od 23. julija 1919. Jasno je, da pripada, ker čl. 33. zak. od l. 1904. o narodnih šolah ni imel te odločbe v čl. 33. torej je jasno, da je čl. 33. zak. od l. 1919. s čl. 88. istega zakona razširjen na celo državo in je nemogoče, da bi bili vsi odstavki tega člena veljavni za celo državo, le odstavek o kurivu in stanovanju ne. Nimamo pa za kraje izven Srbije izvršilne uredbe, kakor jo imajo kraji v Srbiji v čl. 14. zak. o narodnih šolah iz l. 1904. Ta člen namreč določa višino odškodnine, in sicer za stanovanje in kurivo v Beogradu mesečno 80 Din, v Kragujevcu in Nišu 35 Din, v selih po 30 Din mesečno. To so predvojne cene, ki veljajo še danes, ker zakon v tem pogledu ni bil izpremenjen. Poverjenosti UJU je vložilo na g. ministra prosvete posebno vlogo glede tega vprašanja za zahtevo, da izda k čl. 33. zak. od l. 1919. pravilnik glede odmere stanovanj in kuriva ter višine odškodnine, ki jo je plačevati poročenim, oziroma neporočenim učiteljem za stanovanje in kurivo. Vse korake je podvzelo poverjenosti tudi pri Izvršnem odboru UJU, da zadevo ugodno reši.

Na Hrvatskem so učiteljem odvzeli kurivo. Oblastni odbor zagrebske oblasti je pod št. 3433 z dne 20. septembra ukinil učiteljstvu kurivo. — Oblastni odbor se opira na rešenje prosvetnega ministrstva O. N. br. 55.646, s katerim je spremenjen čl. 7. o krajevnih šolskih odborih in bi morale dati občine stanovanje in kurivo »v kolikor je to v posameznih pokrajinah po starih zakonih predpisano«. Nadalje pravi odlok: »Ti predpisi morajo biti samo oni, ki jih vsebuje uradniški zakon.« Ker je učitelj državni uradnik in ker državnim uradnikom ne pripada stanovanje in kurivo, torej ne pripada niti učiteljstvu. Ker so občine dobile poziv od oblastnega odbora, da ne smejo v proračunih imeti nikakih postavk za učiteljska stanovanja in kurivo, nečejo sedaj občine priznati čl. 7. uredbe o krajnih šolskih odborih, po katerem morajo dajati občine učiteljstvu do sprejetja novega zakona stanovanje in kurivo.

Kurivo na Hrvatskem. Na prošnjo predsednika UJU tov. Petroviča glede ukinitve kuriva na Hrvatskem, radi pogrešnega tolmačenja uredbe o krajevnih šolskih odborih, kakor se to v zadnjem času prakticira na Hrvatskem, je g. minister prosvete obljubil, da bo pustil stvar preiskati po prosvetnem inspektorju ter popraviti v smislu uredbe in zakona.

Splošne vesti.

V OBRAMBO ČASTI.

(K oprostitvi tov. Möderndorferja.)

Treba bi bilo Cankarjevega biča, da bi dovolj izbičal, kar se je zgodilo minulo pomlad. Našega tovariša Möderndorferja so takrat zaprli in z njim so zaprli vse člane šolskega sveta v Mežici. Strašna »poneverjenja« so jim naprtili na vest, vse slovensko časopisje od desne pa do leve je pisalo tedaj o krivcih, ki so se baje zapletli v milionske »defraudacije«.

Če je koga bridko zadela vest, ki jo je vse slovensko časopisje objavljalo kakor bi bilo mastno plačano za to, je zadela učiteljstvo. In kako bi ga tudi ne zadela! V naših vrstah je tedaj stal Möderndorfer kot eden prvih javnih delavcev. Ni delal zase, kot delajo čisto slovenski »javni delavci«, delal je za tistega našega človeka, ki si v potu obraza služi svoj grenki kruh pod skalovjem Pece, v strupenem ozračju svinčenih rudnikov. Ni delal za svojo stradaljočo, bolešno rodbino, delal je za otroke onih slovenskih rudarjev, ki puščajó svoje krvave srage v globokih, nezdruhljivih rovih pod zemljo. Če bi ne bil Möderndorfer ničesar drugega storil kot to, da je oskrbel otrokom mežjskih rudarjev zdravo, solnčno šolsko stavbo, v kateri se nadihajo svežega zraka, ki ga njih starši nimajo v zemeljskih rovih in tudi ne v tesnih, bolezenskih miazmov prenaseljenih, bednih domovih, če bi ne bil ničesar drugega storil v prilog teh naših ljudi, je to vredno neomejenega priznanja vse slovenske javnosti, vseh onih, ki čutijo slovensko, ki vsaj nekoliko še čutijo človeško.

Delo UJU in Zveze državnih nameščencev za koristi učiteljstva.

Predstavniki UJU pri ministru prosvete zaradi uradniškega zakona. — Delo Zveze drž. nameščencev za koristi uradništva. — Učiteljstvo UJU je krepko dvignilo svoj glas proti uredbi. — Tudi glede vprašanja kuriva in stanovanja dela UJU, da bo ugodno rešeno.

Delo Zveze državnih nameščencev v Ljubljani za koristi državnega uradništva in učiteljstva. Pragmatični odsek Zveze državnih nameščencev v Ljubljani je v ponedeljek končal svoje delo glede predlogov za izpremembo uradniškega zakona. Odsek je obravnaval predloge v številnih sejah, tako da so temeljito sestavljeni in so upoštevani tudi predlogi vseh strokovnih organizacij. Tudi predloge UJU si je Zveza osvojila. Posebno velike zasluge za temeljito delo ima načelnik odseka g. dr. Stegemšek, ki je eden najodličnejših poznavalcev uradniškega vprašanja. Podal je važne podatke tudi iz pragmatik drugih držav ter k obtem delom novega elaborata pokazal vladi jasno pot, ki jo mora hoditi, ako hoče rešiti uradniško vprašanje v interesu države. Kakor smo poučeni, je elaborat g. dr. Stegemška vzbudil tudi v Beogradu mnogo pozornosti in uvaževanja. Tako smo sedaj konkretizirali svoje skup-

ne zahteve vseh strok državnega uradništva, kar je velikega pomena. Za specialne zahteve poedinih strok se morajo boriti centrale strokovnih organizacij, ker to ni naloga Zveze. Pragmatični odsek je zavzel napram sedanjim nameravanim revizijam uradniškega zakona sledeče stališče: 1. Forsiranje revizije uradniškega zakona ni v interesu državnega uradništva. 2. Zahtevamo, da se sedanje pooblastilo finančnega zakona glede revizije ne izvede, ker je preveč ozkostransko. 3. Novi finančni zakon za leto 1928/29. naj ima novo pooblastilo, ki bo širokogrudnejše od sedanjega in bo omogočilo moderno revizijo uradniškega zakona. 4. Z novim finančnim zakonom naj se ukinejo vse dosedanje določbe finančnih zakonov, ki so okrnile dosedanja določila uradniškega zakona. 5. Zahtevamo uvedbo uradniških zbornic oziroma oficijelnih strokovnih svetov državnega uradništva, ki bodo dajali svoje mišljenje glede zakonov

A kaj se je zgodilo? Moža, ki je izvršil veliko dejanje, vse večje kot ga izvrši vse slovensko časopisje z vsem svojim prelivanjem umazanega črnila leto in dan, tega moža so zaprli. In ga niso zaprli, ker je nekoga oškodoval, ampak zato, ker je bil baje prišel v navzkrižje s poštenjem. Z njim vred so zaprli njegove pomočnike. Vsem pa so pritiskali na čelo žig sramote. Pri nas je namreč že vse tako urejeno, da pade sramota nate, kakor hitro prestopiš prag ječe. Sum je tu, če ti tudi nihče ne more dokazati krivde, in zastoj se boš branil sramoti, nega znamenja tudi tedaj, ko bo pred vsem svetom odkrita tvoja nedolžnost.

Slovensko učiteljstvo je bilo v onih dneh dovolj naivno, da je vzdvomilo »Moderndorferju«, dovolj naivno, da ni videlo v razvoju stvari odurne igre. Bilo je takih med nami, ki so čutili kakor bi sramota padla na njih same. Trepotali so, češ, ves stan bo pokrila sramota, vse, ki so kadar koli čutili nekoliko solidarnosti s tovarišem Moderndorferjem, deležnim obilnih preganjanj v teku let. Tako smo ždeli pod tezo razkritij, ki jih je slovensko časopisje radostno obljubljalo svojemu občinstvu, željnemu senzacije in škodoželjnemu stanu, kadar je odkrito začel nastopati v korist širih slojev naroda.

Razkritja niso prišla. Časopisje je čakalo zaman, slovenska javnost ni imela pri ložnosti zgledevali se nad slovenskim učiteljem, ki bi se bil pri javnem delu pregrešil kot defraudant javnega denarja. Kakor je bila kleveta velika in senzacionalna, tako se je krivda Moderndorferja in njegovih sodelavcev raztopila na prvem soncu. Izpustiti so morali tedaj nedolžne člane krajnega šolskega sveta mežiškega, izpustiti so morali vse v... veliko poverbo za pletene sokrivce, izpustiti so morali Moderndorferja samega. Proces se je moral ustaviti, justica je morala priznati, da so se vrgli v ječo nedolžni ljudje, škoda je le, da so se vrnili vsi ti osumljeni že iz preiskovalnega zapora. Ako bi bili oprošteni pri obravnavi, bi morda javnost zvedela kaj zajemljivega in bi se bilo nedolžnim možem dalo zadoščenje pred vso javnostjo.

Kakor je v zadoščenje vsemu učitelstvu, da se je vrnil njegov vrli, neustrašni bojevnik neomadeževan iz ječe, tako smo doživeli ob tej priliki nekaj, česar bi ne bili smeli doživeti, nekaj, kar meče žalostno luč na vse naše razmere in posebno še na njih glasnika, na slovensko časopisje. Listi, ki so prej s senzacionalnimi gestami kradli poštenemu, nesebičnemu možu in njegovim sodelavcem čas in dobro ime, ti listi so sedaj napol utajili, da je Moderndorfer nedolžen, da so njegove roke čiste. Javili so samo, da je — za enkrat — izpuščen iz zaporu, a tudi tega še ne. Kdor je z naslodo pisal o sramotni milijonski poverbi preganjanega človeka, tisti ni imel sedaj toliko ponosa, toliko značaja, da bi popravil krivico. Prezrl je vse delo celega moža za naše slovensko, trpeče ljudstvo, za mladino, stradajočo kruha in zraku, skril se je, ko bi bila njegova dolžnost, da skuša popraviti krivico in oprati madež. Cankarjeve besede bi bilo treba, da dovolj ožigosa tako početje.

Učiteljstvo danes razume, kako je to mogoče. Česar prej ni videlo, vidi sedaj. Zato tudi ni potrebno, da razpravljamo, česa bi se lahko učilo iz vsega. Nikakor pa ne moremo preko stvari, da je ne bi pribili javno, ker tako žarko osvetljuje naše razmere in še posebno življenje slovenskega učiteljstva. Samo to hočemo povedati: po nosni smo, da imamo v svojih vrstah moža, ki je moral doživeti to grenko preizkušnjo.

Svoj vzrok smo imeli, da nismo iznesli teh besedi javnosti že prej. Danes, ko po volilni borbi lahko treznejše presoja, naj si izpraša svojo vest...

VAŽEN PREOKRET ZA STRNJENJE HRVATSKEGA UČITELJSTVA V ENO STANOVSKO ORGANIZACIJO.

»Narodna Prosveta« piše na uvodnem mestu o važnem preokretu v vprašanju zblizanja hrvatskega učiteljstva. Učitelji izven UJU na Hrvatskem so prišli do spoznanja, da je resna potreba se strniti vsemu učiteljstvu v eno enotno stanovsko organizacijo.

V imenu Saveza Hrvatskih Učiteljskih Društev so dne 27. septembra 1927, br. 61 naslovili na Udrugoženje Jugoslovanskega Učiteljstva, v roke predsednika Vlade K. Petroviča sledeče pismo:

Čast nam je sporočiti, da smo na predni konferenci in na VIII. delegatski skupščini S. H. U. D., dne 28. in 29. avgusta t. l. v Zagrebu razpravljali o vprašanju odnošajev hrvatskega učiteljstva, udruženega v Savezu Hrv. Učit. Društva, napram Vam, osobito o akciji ustvaritve skupne stanovske organizacije z Vami, v kateri je treba da se zedini skupno vse učitelstvo kraljevine SHS. Sklenjeno je, da se na temelju resolucije XII. obče skupščine SHUD v Zagrebu iz leta 1921. izberejo delegati, ki bodo vodili v Vašim delegati razgovore v tem pravcu. Ta sklep osrednjega odbora in delegatske skupščine je bil predložen 30. avgusta t. l. XII. obče skupščini SHUD, ki ga je enodušno sprejela in pooblastila osrednji odbor, da izbere delegate in jim da navodila. Osrednji odbor SHUD je izbral sledeče delegate:

Načelnik: Josip Kirin; člani: Josip Binički, Ivan Gabrilovac, Franjo Katič, Dragutin Paulin, Stjepan Petričević, Josip Strazić, Gjuro Šarić, Ivan Tomašić in Nikola Toth.

Javljajoča Vam to, Vas. prosim, da nam sporočite svoje mandatorje, da spoznamo določimo kraj in početek razgovorov.

rov, ki bodo z malo dobre volje brez dvomno prinesli velike in lepe rezultate za sanacijo razmer in za obče interese vsega učiteljstva SHS.

Za upravo: Ivan Tomašić, preds. Nikola Toth, tajnik.

— Zaradi aktualnosti združitve vsega hrvatskega učiteljstva v enotno stanovsko organizacijo smo morali odložiti poročilo o seji širjega sosveta za prihodnjo številko. Prinašamo izbrano sliko dogodkov med hrvatskim učiteljstvom, da bodo vsi naši člani informirani o pojavih v našem stanu, ki so važni za vse.

— Pismo Saveza hrvatskih učiteljskih društev, ki ga je prinesla »Narodna Prosveta« št. 75. in ga tudi mi prinašamo na drugem mestu, je učiteljstvo sprejelo zelo simpatično. Izvršni odbor UJU bo v kratkem nominiral svoje delegate za sestanek s hrvatskim delegati učiteljstva, ki je še izven UJU.

— Vsi, ki se zanimате za pokret delovne šole se udeležite dne 15. in 16. oktobra t. l. tečaja za delovno šolo, ki ga priredita »Odsek poverjenjstva UJU za reformo šole in Pedagoški krožek« v gori navedenih dneh v Mariboru v veliki kazinski dvorani (gledališče). Na sporedu so točke, kakor so bile objavljene v 11. številki »Učiteljskega Tovariša«. Ker je tečaj velikega pomena za reformno stremeljenje, ki si jih je nadejala kot nalogo naša prerojena organizacija, pozivamo članstvo, da uporabi to izredno priliko, ki mu jo nudijo naši agilni reformatorji jugoslovanske šole in se tečaja v obilnem številu udeleže. — Poverjenjstvo UJU — Ljubljana.

za šolsko leto 1927/28 je izšel in stane 16 Din. Naročila sprejema Učiteljska tiskarna v Ljubljani, Frančiškanska 6

— Maribor — žarišče šolske reforme. Pod tem naslovom prinaša mariborski »Večernik« dne 8. t. m. članek izpod peresa staršev otrok, ki se z vsem žarom zavzemajo za delovno šolo. Članek je izšel povodom razstave delovne šole dne 15.—17. oktobra v Mariboru, ki jo priredita »Ped. krožek« in »Odsek za reformo šole pov. UJU«. Za tridnevno prireditve v smeri reforme šole pri nas vlada veliko zanimanje in obeta biti udeležba dne 15. in 16. in 17. v Mariboru s strani učiteljstva zelo velika. Sigurno je, da je novo gibanje, ki je v tesni zvezi z novo smerjo naše stanovske organizacije, velikega pomena za napredek naše šole in bo ustvarilo novo strujo slovenskega učiteljstva, ki bo s stvarnim delom prinesla povsem nove razmere v naše šolstvo in med učiteljstvo.

— Z ozirom na številna vprašanja naših članov, ki se jim vsiljujejo neki listi, a jih sedaj tirjajo, četudi jih niso naročili, smo se informirali pri našem pravnem zastopniku in dobili sledeče odgovore v smislu dopisov: 1. Ali je naročnik dolžan plačati list, če ga je vrnil na pošto v pričo ene ali dveh oseb ter napisal na list: »Se ne sprejme«? — Ne! 2. Ali je dolžan plačati list, če stavi upravi vse številke nepoškodovane na razpolago, da jih dvigne pri njem? Lista ni sam naročil. — Ne! 3. Ali je dolžan plačati list, če so mu ga pošiljali brez naročila in ga ni vrnil kljub temu, da je bila v listu objava, da se smatra za naročnika, kdor ne vrne 1. in 2. številke? — Ne, le na razpolago ga mora imeti! — To pa ne velja za organizirane člane, pri katerih se listi vezani s prijavo članstva. Objavljamo v listu te odgovore, ker nam je nemogoče odgovarjati na številna pisma. Iz ugotovitev pa smo tudi razvideli, da pravzaprav naši člani vzdržujejo neke liste. — Opozorjamo okrajna učiteljska društva, da opozore na to vse svoje člane pri prvem zborovanju ter jim pojasnijo zadevo, da ne bodo imeli nepravil.

— Zopet nova disciplinska uredba. Dne 4. t. m. je podpisal prosvetni minister novo uredbu o učiteljskih disciplinskih sodiščih. — Ta uredba je izdelana v Glavnem prosvetnem svetu s sodelovanjem delegatov UJU Vlade Petroviča in P. Vukosavljevića. — Predsednik vrhovnega sodišča je po novi uredbi predsednik Prosvetnega sveta, a oblastnega sodnik in ravno tako mora biti tudi njegov namestnik sodnik. — 1. novembra se bodo vršile ponovne volitve strokovnih tovarišev za oblastna razsodišča.

— Novi učni načrt, ki ga je izdelal Glavni prosvetni svet s sodelovanjem članov UJU, je sedaj v tisku in bo razposlan pod O. N. br. 45.131 z dne 3. t. m. na vse šole, ki se bodo morale po njem ravnati že v tekočem šolskem letu, ker ga je odobril prosvetni minister g. Kumanudi. S tem načrtom bo izenačen pouk v vsej državi. — Pouk zemljepisja, zgodovine in prirodnoznanstva je po tem načrtu precej spremenjen.

— Učni načrti. Prosvetni minister je izjavil deputaciji UJU, da bo sestavil komisije, ki bodo izdelale nove učne načrte za vse v njegov resort spadajoče šole. Pri se-

stavi teh načrtov bodo sodelovali strokovnjaki in praktiki. — Na ta način bo dobila tudi osnovna šola moderen učni načrt.

— Ne vprašajte nas, če naj vrnete liste. Prav je tako, ker oseba moška čast vsakogar in čast vsega članstva zahteva, da ne podpira obrekovanj in natolcevanj. Reagirati na tako nizke instinkte, je pod častjo poštenega delavca. Vsak pošten človek mora vrniti vsiljevana mu natolcevanja in obrekovanja, ki imajo namen delati le zdrabo in razdor ter ovirati pošteno delo. Kakor pa razvidimo iz seznama, žive edino še od podpore nekaterih naših članov. Zavest in ponos nam morata veleovati, da sami ne podaljšujemo gnolobi življenja!

— Višja pedagoška šola v Zagrebu. Radi stroge določbe v finančnem zakonu, da se učiteljem, ki posejajo Višjo pedagoško šolo, ukinejo mesečni prejemki, se je tudi na zagrebško Višjo pedagoško šolo prijavilo izredno malo slušateljev v prvi letnik. Prijavljenih je le 20 kandidatov od nosno kandidatini.

— Premesečanje učiteljstva v Srbiji. Izvršni odbor UJU je bil dne 7. t. m. pri ministrstvu prosvete in ob tej priliki se je predsednik UJU tov. Petrović pritožil, da je bilo za časa volitev v Srbiji mnogo učiteljskih premesečanj. G. minister je obljubil, da bodo vsi učitelji, ki so bili po krivici premesečeni, prišli zopet na svoja mesta. Tudi je obljubil, da se raztegne razpis služb, kakršen je veljaven za Srbijo na vse pokrajine, da ne bo še nadalje tolikih učiteljskih sprememb, kakor so bile na Hrvatskem, v Slavoniji in Bosni.

— † Tovarišici Anici Štrubelj-Šetinovi na prerani grob. Glej, človeki! Zopet je zažela zemlja — stojmo ob odprtem grobu, ki terja od nas novo žrtev. »Grobni tuljki kot nenasična žrela zevajoča...«, je vzkliknil belokranjski rojak... in terjajo, mi pa jim moramo dati, kar zahtevajo. Kako trda in trpka je resnica. Tovarišica! Tebe je izbrala usoda. Tebe zahteva, samo Tebe hoče imeti, zato si odšla. Odšla si tiha — smehljajoča, kot je bilo tiho in skromno Tvoje življenje, smehljajoča, kot si se pred nekolicimi dnevi smehljala svoji sreči, a Tvoj smeh je bil smeh smrti, a Ti mlada, polna življenske sile, tega nisi slutila. Zasmejala si se prvič in poslednjič. Kako varljivi so naši računi, smehljajoča si hitela sreči — življenju nasproti, pa si oledenela obsedela v naročju mrzle smrti. Tem večja je Tvoja tragedija, tem trpkjša in trša je Tvoja usoda in sodbja. Mi pa ostajamo, zremo v praznino in Te iščemo, da, iščemo Te, saj si bila še nedavno med nami tovariši — tovarišica. Nikakih slavošpevov Ti nismo razglaševati, eno je, naša srca globoko občutijo Tvojo izgubo, naše oči so solzne ob pogledu na Tvoj ozki dom, ki Te bo sprejel na večno.

— Zakaj umira mladost? Zakaj je zakon narave tako neizprosni? Jesen je tu, čas smrti — Ti pa si bila v cvetju svoje mladosti, a vendar si odšla, zelen list je bil nasilno odtrgan raz drevo in je utonil — zadušil se je v sled prevelike življenske sile. Življenje si dihalo, življenje porajala in v tej veliki nalogi si omagala — utrujen Ti je obstal korak na prvem klancu v lepše življenje. Sanjala si o sreči, hotela si izpolniti sveto — materinsko dolžnost, hotela si posvetiti svojo mlado ljubav bitju, ki je jedva zagledalo bel dan, pa i Ti, i ono, sta osteklenili — oledeneli oči odšla od nas. Poslavljam se — grenko je slovo — toda bodi, ker pač tako mora biti. Nad Tvojo gomilo je naša misel, vsa bolna, vsa žalostna. Poslavljam se v imenu Tvojih stanovskih tovarišev in učencev, ne samo kot od dobre tovarišice in vzgojiteljice, poslavljam se od Tebe, kot tovariš in človek od mučnice — matere. — Umrla si, ko si zaslužila, da si prvič darovala daritev življenja. Sladka je morala biti, saj se snivajoči Ti je igral na ustnih usnevi mlade ljubezni — ljubezni mlade matere. Tako umirajo ljudje, ki se zavedajo svoje težke naloge, tako umirajo samo ljudje, ki so pripravljeni na vse žrtve, tako umirajo oni, ki vedno in samo darujejo in zopet darujejo, tako umirajo matere mučnice — mučnice... — Kje si?! Odgrnjeno in razkrito Ti je vse neznan, odšla si tja, kamor hite vsi, ki zapustijo dolino prevar in težav in lepo Ti je, saj združila si se s svojim detetom, ki je med nami zemljani pogrešilo Tvoje ljubezni, a jo je bilo potrebno, zato Te je pozvalo, Ti pa uboga — si sledila tajnemu klicu matere in si hitela, da ga ogreješ s svojo materinsko dušo. Vem, da je vajino svidenje veselo, vajin objem prisrčen in tople. — Le mi — mi Te pogrešamo! — Snivajta Ti in dete sladak sem mladost — ker usoda Ti je zgoda prihranila še nadaljnji pot gorja in prevar, končala si tedaj, ko si jedva začela. Spomin na Te pa bo med nami tovariši ostal večni, tragedija Tvoja ga bo pomlajevala od dne do dne, večni bo — čeprav trdi in grenak — vendar bo lep in iskren, saj bila si dobra — uboga Anica...

— † Ivan Kelc, nadučitelj v pokoju, je umrl v Beogradu dne 2. oktobra, kjer je bival pri svojem sinu. — Pokojnik je dolgo let učiteljeval v Novi Stitji pri Gornjem gradu. Po upokojitvi se je preselil v Kamnik, nato pa k sinu v Beograd, kjer ga je tudi zasačila smrt. Bodi mu zemljaka lahka!

— V pogledu računice je zavladalo med učiteljstvom dvojno stališče. Iz gospodarstevskih razlogov bi učiteljstvo rado obdržalo Črnivčev računico, iz metodinih se ogreva za novo Lavtarjevo. Vlada pa še drugi pomisleki. Lavtar-Črnejeva računica je odobrena brez vsakih omejitev, medtem ko je Črnivčeva računica, II.—V. zvezek, odobrena dokler traja naloga. I. zvezek ima pa odobrenje le za zalogo enega šolskega leta. Toliko na razna vprašanja. Dopise glede

Lavtarjeve računic, ki so bili doposlani uredništvu »Učit. Tov.« smo oddali »Potniku«, ker spadajo tja, in opozarjamo na nje čitatelje.

— Zgodovina pošte v Sloveniji. Obl. organizacija poštne, telegrafskih in telefonskih uslužbencev v Ljubljani je izdala in založila knjižico »Ljubljanska pošta«, zgodovinski opis ob 30-letnici njene stavbe. Lična brošura, ki ima 96 strani in sliko ljubljanske glavne pošte, obsega poglavja: I. Do 17. stoletja (prvi začetki, prvi poštni funkcionarji); II. V 17. stoletju (poštariji, poštne zveze, način uradovanja itd.); III. V 18. stoletju (poštne hiše, poštne ceste, vozne pošte, pristojbine itd.); IV. V 19. stoletju (A. V predželezniški dobi: pod francosko okupacijo, Andrej Smole, novi predpisi in nova organizacija, B. V dobi železnice in brzojava: zgodovina poštne znamke, železnice, brzojav, nove panoge poštne službe, naši zaslužni možje, izza potresa itd.); V. V lastnem domu (priprave, pred svetovno vojno, po ujedinenju). Knjižica, ki jo je spisal poštni tajnik Fr. Šemrov, je pisana živahno in poljudno. Poznati bi jo moral vsak slovenski inteligent. Zato jo vsem našim naročnikom najtopleje priporočamo. Naroča se pri Obl. organizaciji poštne uslužbenec v Ljubljani. Stane samo 10 Din.

— Podmladek Rdečega križa, ustanavljanje novih organizacij. Plemenite naloge in vzvišene ideje Podmladka Rdečega križa so našle simpatije merodajnih prosvetnih krogov po celem svetu. Z njihovim priročnikom in z njihovim pomočjo je pri Podmladku organiziranih okoli deset milijonov učencev raznih šol. V tem impozantnem številu se nahaja tudi šolska mladina naše kraljevine s ca. 160.000 člani v 2500 raznih šolah. Vendar je v ljubljanski oblasti organiziranih šole 129 in v mariborski oblasti 78 šol, kar nikakor ne odgovarja številu vseh šol. Naša organizacija Podmladka Rdečega križa, ki je odobrena in priporočena od ministrstva prosvete, obstoja že pet let, in v teh petih letih je stalno napredovala tako po številu članov kakor po svojih idejah in doseženih rezultatih. Da bi se to napredovanje nadaljevalo in povečalo, vabimo vse šole, da pristopijo k tej organizaciji.

— Velika šolska slavnost na Gornji Ponikvi pri Celju. Osnovna šola na Gornji Ponikvi praznuje v nedeljo, dne 16. oktobra t. l. dvojni jubilej, in sicer 50-letnico obstoja osnovne šole in 25-letnico novega šolskega poslopja. Spored slovesnosti bo sledeč: 1. Zjutraj ob 10. uri sv. maša za pokojno tu službojuče učiteljstvo in šolarje. 2. Po sv. maši slovesnost pred šolskim poslopjem. 3. Poklonitev venca na spomenik padlih vojakov — bivših šolarjev. 4. Popoldne ob 15. uri igra šolske mladine »Čudežne gosli« s petjem in deklamacijami. Cenjene tovarišice se vabi, da se slavnosti v obilnem številu udeleže. — Šolski upravitelj v Gornji Ponikvi.

ZVONČEK

1. številka je izšla!

Tovariši — cel opozorite
starše in otroke, da
javijo upravi naročbo!

Društvena zborovanja UJU.

Opomba: V zmislu pokrajinske skupščine v Kranju in sklepa seje širjega sveta 2. oktobra 1927, bo uredništvo odslej priobčevalo le skrajšana vabila, izvemšni izrednih točk na občnih zborih in zborov njih. Tajniki naj se točno drže tega sklepa, ki se ga mora držati tudi uredništvo.

Vabila

— UČITELJSKO DRUŠTVO ZA SVE TOLENSKI OKRAJ zboruje v soboto, dne 15. oktobra 1927 ob 10. uri pri Sv. Trojici v Slov. goricah.

— GORNJEGRANSKO UČITELJSKO DRUŠTVO ima izredni občni zbor v soboto, dne 15. oktobra pri Ksaverju ob 10. uri do poldne v šoli. Dnevni red poleg običajnih točk: 6. Volitve. 7. Proračun od 1. januarja do 30. junija 1928. Zborovanja se udeležijo zastopnik našega društva tov. A. Hren.

Osebnе zadeve.

— i Napredovanja. V I. grupi II. kategorije: Fran Lončar, Ante Ciković, Milko Jerše, Ivan Jocič, Josip Korošec, Alojzij Krajnc, Josip Jerše, Rudolf Zupanek, Ivan Titan, Valentin Ivanuš, Miloš Tajnik, Avgust Rozman, Ana Lebar, Eliza beta Kuhar, Teodora Werne, Cecilija Gospodarič-Vilman, Ana Tomšič-Šiška, Angela Kenda, Karolina Zupančič, Franja Grom, Ivana Logar, Vida Maurer-Vrežec, Matilda Vrbič-Jager, Jelena Levstik, Marija Arnuš, Emilija Savič-Wach, Dora Cizelj-Allesch-Debelak, Marija Rojnik, Vilma Kožuh, Marija Haberman-Medved. — V 2. grupi II. kategorije: Rudolf Wagner, Josip Trost, Josip Vutkovič, Rudolf Pečjak, Josip Terpin, Anton Vidic, Josip Vrbine, Vekoslav Klemenčič, Viktor Rode, Stefan Poredos, Josip Kutin, Miroslav Vennigerholz, Drago Cepič, Friderika Božnar, Milka Semič, Ivana Rupret-Lipovec, Marija Kovač, Neža Zadnik, Terezija Tanai, Olga Plevelj, Pavla Troha, Helena Friedl-Zupanek.